

כל מעשינו פעלת לנו!

אנו נמצאים בימים בהם עם ישראל פועל בעוצמה גדולה ובגבורה אדירה, במסירות נפש ואהבה מופלאה לעם ישראל, לארץ ישראל, לתורת ישראל ולה' אלוהי ישראל.

אך לרבים ואני ביניהם יש תחושה עמוקה, שדווקא בימים שאנחנו הכי פועלים והכי עושים, דווקא בימים שאנו לוקחים אחריות ומובילים את המציאות, דווקא בימים האלה, יש תחושה שלא אנחנו מכוונים את העניינים, שהקב"ה הוא המוביל את כל המהלכים שמתרחשים, שיש סייעתא דשמיא עצומה, החיילים שנמצאים בשדה הקרב, מרגישים שוב ושוב את הקב"ה המלווה אותם.

כל המהלך הזה, שהתחיל בשמחת התורה, נראה שיש בו השגחה אלוקית כמעט גלויה, ברור שאת המחדל הנורא צריך לתחקר, ומגלגלים חובה ע"י חייב, אבל אחרי התחקיר נראה שהקב"ה אטם את עינינו מלראות, ואת אוזנינו מלשמע ואת ליבנו מלהבין, מי שהיה עם מחבלי החמאס הארורים והרשעים באותו היום, זה אבינו מלכנו, ה' צבאות, בלי עזרתו והשגחתו, שרשרת הטעויות הנוראיות האלו, כנראה לא היו מתרחשות, **זה היה הסתר הפנים – הכי גלוי שיכול להיות!** ואני חושב שאנו צריכים להתייבב היום בענווה לפני הקב"ה, ולומר אנו בוודאי נדרשים לפעול בכל המרץ והחכמה, התבונה והמסירות, אבל יש מי שמנהל את המהלכים, וזה לא אנחנו.

יש רבים וטובים שחושבים שאנו בני האדם ורק אנו, קובעים את מהלכי חיינו, לכן לדוגמה שהם מתבוננים בפרשת השבוע, הם מבינים שרק מפני שיעקב ביקש מיוסף ללכת אל אחיו, ורק מפני הסכמתו של יוסף ללכת, ירדו אבותינו למצרים. אך כבר רש"י בפירושו לתורה רומז לנו שהליכתו של יוסף לאחיו הייתה בעיקר פרי החלטתה של ההשגחה העליונה, כמו שכתב: **וישלחהו מעמק חברון - מעצה עמוקה של אותו צדיק הקבור מחברון, לקיים מה שנאמר לאברהם בין הבתרים: 'כי גר יהיה זרעך'.**

ואכן אם אנו בוחנים את המהלך של יעקב ויוסף, ניתן לומר שלשלוח את יוסף לשאול בשלום אחיו, זהו מהלך לא הגיוני, הן מצידו של יעקב, שידע שיוסף שנא ע"י האחים, והם מקנאים בו:

ויקנאו בו אחיו ואביו שמר את הדבר!

ובגלל השנאה הזו היה צריך יעקב להימנע מלשלוח את יוסף אל שונאי נפשו, הרי יעקב יודע מה עושים שאחיו מקנא בך, הוא חווה זאת עם עשו, והוא יודע שצריך לברוח ולהתרחק.

והן מצידו של יוסף שידע ששנאתם אליו הגיעה עד כדי שאינם יכולים דברו לשלום, גם הוא היה צריך לסרב מללכת אל אחיו, ואפילו אם מפני מצות כיבוד אב אינו יכול לסרב לבקשת אביו, הרי לפחות מרגע שלא מצא אותם בשכם, שכבר מילא את שליחותו, היה יכול לשוב על עקביו, אבל יוסף מתעקש למצוא אותם, וכשהאיש המוצא אותו תועה בשדות שכם שואל אותו מה תבקש? הוא אומר לו: 'את אחי אנכי מבקש הגידה נא לי איפה הם רועים', ורק דבקוּתו במטרה הביאה אותו לבסוף אל אחיו בדותן.

ואכן כך כתב הרמב"ן:

כי סיבות רבות באו אליו שהיה ראוי לחזור לו, אבל הכול סבל לכבוד אביו, ולהודיענו עוד כי הגזרה אמת והחריצות שקר, כי זימן לו הקב"ה מורה דרך שלא מדעתו להביאו בידם...להודיענו כי עצת ה' היא תקום.

גם האחים למרות שהחליטו לחסל את יוסף, השתדלותם נגד עצת ה' לא הצליחה, ההשגחה העליונה היא המנהלת אותם, והם נעים ממחשבתם הראשונה להורגו, אל השלכתו אל הבור, ומשם לבסוף למכור אותו לישמעאלים, מה שהביא את יוסף למצרים.

את המהלך הזה המשילו חז"ל במדרש:

לפרה שהיו מושבין אותה למקולין (בית מטבחים) ולא היתה נמשכת - מה עשו לה? משכו את בנה לפניה והיתה מהלכת

אחריו על כורחה. כך ראוי היה יעקב לירד למצרים בשלשלאות (של ברזל), אמר הקב"ה: בני בכורי ואני מורידו בבדיון,

אתמהה?! אלא הריני מושך את בנו לפניו והוא יורד אחריו על כורחו.

סוגיית הידיעה וההשגחה לעומת הבחירה היא סוגיה מורכבת, אך בענייני כלל ישראל, במהלך ההיסטוריה של עם ישראל, צריך לומר, ש'הגזרה אמת וההשתדלות שקר'!

אלא שחשוב לומר, שאין הכוונה שלא צריך להשתדל ולפעול, הרי חז"ל אומרים:

עתידיה בת קול להיות מפוצצת בראש ההרים ואומרת כל מי שפעל עם א-ל יבוא ויטול שכרו.

אלא הכוונה היא שבסופו של דבר כל השתדלות שאיננה פועלת עם אל, סופה להיכשל:

רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום!

וכל הטוב שמתרחש הוא בזכות ההשגחה האלוקית המופיעה ע"י פעולתנו ועשייתנו, כפי שכתב הרב קוק:

סבורים אנחנו שבחכמתנו ובפקחות הפקחים שבנו באנו עד הלום (כוונתו לשיבת ציון בתקופתנו)...ואנו שוכחים כי לולא יד

בעל-מלחמות, זורע צדקות ומצמיח ישוועות, לא היו כל מפעלותינו פועלות מאומה, שוכחים אנו שהיד הסודית הזאת היא כל

המפעל!

ההיסטוריה הישראלית רצופה דוגמאות לאמרתו של הרמב"ן: 'שהגזרה אמת וההשתדלות שקר', כמו שראינו במלחמת ששת הימים, שאנו לא רצינו לכבוש את ירושלים ושולחים שליחים לחוסין מלך ירדן שיסלק ידו מהמלחמה וכל רע לא יאונה לו, אבל הגזירה הייתה אחרת.

אנו היינו עוזבים את רצועת עזה להמשך השלטון החמאסי, סופגים בהשפלה, מידי פעם טילים ופיגועים, אך הקב"ה לא מוכן לכך, לא להפקרת חבלי ארצנו ולא להשפלת עם ישראל.

אנו נדרשים לפעולה עם אל, לעשייה מלאת אמונה, ליוזמה מלאת צניעות וענווה, למסירות מלאת יראת שמיים עמוקה, וניתן לראות זאת באופן עמוק במהלך חייו של יוסף.

שיוסף חולם על מלוכה וממשלה, על כך שכולם משתחוים לו, החלומות הללו מובילים אותו לירידה ונפילה, אחיו שונאים אותו, זורקים אותו לבור, הוא נמכר לעבד, אשת פוטיפר מעלילה עליו עלילות, והוא נזרק לבית הסוהר, ושהוא מנסה לפעול להצלתו דרך שר המשקים הוא נשאר עוד שנתיים בתוך בית הסוהר.

איפה מתחיל המהפך, בפתרון החלום לשר המשקים ושר האופים, שממנו יתגלגל יוסף לפתרון חלומו של פרעה, ואם נתבונן שם זו הפעם הראשונה שיוסף תולה את ההצלחה לא בו עצמו וכישרונו, אלא בקב"ה:

ויאמר אליהם יוסף: הלא לאלוקים פתרונים ספרו נא לי!

יוסף הבין שההצלחה היא רק בפעולה עם אל, שכל ההצלחה היא רק בסיוע האלוקי.

למרות זאת הוא מנסה לפעול ומבקש משר המשקים להזכיר אותו, ואומרים חז"ל שעל הזכרה זו, נשאר יוסף עוד שנתיים בבית האסורים, כי כנראה עדיין לא הופנמה כראוי התובנה, שכל מעשינו יצליחו רק אם נדע שה' הוא הפועל.

לכן גם שפרעה מבקש ממנו פתרון יוסף אומר בבירור:

ויאמר פרעה אל יוסף חלום חלמתי ופותר אין אתו ואני שמעתי עליך לאמר תשמע חלום לפתור אותו, ויען יוסף את פרעה

לאמר בלעדי אלוקים יענה את שלום פרעה!

את המהלך הזה ניתן לראות גם בחנוכה, אם נתבונן בתפילת 'על הניסים':

ואתה, בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים, עֲמִדָּתָ לָהֶם בַּעַת צָרָתָם: רַבָּת אֶת רִיבָם דִּנְתָּ אֶת דֵּינָם נִקְמָתָ אֶת נִקְמָתָם. מִסֵּרְתָּ גְבוּרִים בְּיַד חֲלָשִׁים,

וְרַבִּים בְּיַד מַעֲטִים, וְטַמְאִים בְּיַד טְהוֹרִים, וְרָשָׁעִים בְּיַד צַדִּיקִים, וְזָדִים בְּיַד עוֹסְקֵי תוֹרָתְךָ, וְלֹף עֲשִׂיתָ שֵׁם גָּדוֹל

וְקְדוֹשׁ בְּעוֹלָמְךָ וּלְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל עֲשִׂיתָ תְּשׁוּעָה גְדוֹלָה וּפְרָקָן כִּהְיוֹם הַזֶּה.

מי שפעל את הניצחון והישועה הוא הקב"ה, אך הוא עשה זאת ביד עם ישראל, ביד החלשים, המעטים, הטהורים, הצדיקים ועוסקי תורתך, הם פעלו עם אל!

כך מסבירים בשם הגר"א (בסידורו) את התמיהה שעולה מאלוה, האם החשמונאים היו חלשים?

הכוונה שהיו כל כך צדיקים שלא תלו ניצחונם מחמת גבורתם, רק מאת ה' הייתה זאת, וזהו מאמרם: 'חלשים' שהיו חלשים

בדעתם שידעו שמחמתם לא ינצחו רק מחמת עזרת ה'!

המכבים, ובראשם יהודה, ידעו את הסוד הזה, הם ידעו שניצחונם הוא מהקב"ה, והיו ללא גאווה, הם לא עשו את הטעות הנוראה של בר כוכבא שייחס את הכוח אליו, כדברי המדרש:

...ובשעה שהיו יוצאין למלחמה היו אומרים לא תסעוד ולא תסכיף (היו אומרים לאלוקים - אל תעזור ואל תפריע) הדא הוא

דכתיב: 'הלא אתה אלוקים זנחתנו ולא תצא אלוקים בצבאותינו'.

אלא הם היו בענווה ובאמונה, ובביא מקצת דבריו המרוממים (ספר מקבים):

ויאמר יהודה לאנשים אשר אתו אל תיראו מהמונע ומעברתם אל תפחדו, זכרו איך נושעו אבותינו בים סוף כאשר רדף

אחריהם פרעה בחיל ועתה נקרא לשמים, אם יחפוץ בנו ויזכיר ברית אבות והשמיד את המחנה הזה מפנינו היום, וידעו כל

הגויים כי יש פודה ומציל לישראל!

ויגיע עד מעלה בית חורון ויצא יהודה לקראתו במתי-מעט וכראותם את המחנה הבא לקראתם אמרו ליהודה איך נוכל אנחנו

המעטים להילחם עם ההמון החזק הזה ואנחנו עייפנו לא אכלנו היום. ויאמר יהודה נקל כי יסגרו רבים בידי מעטים ואין מעצור

לפני שמים להושיע ברבים או במעטים כי לא ברוב חיל ניצחון המלחמה ומן השמים הגבורה. הם באים אלינו ברוב גאווה

ופשע להשמיד אותנו ואת נשינו ואת בנינו ולבז אותנו ואנחנו נלחמים על נפשותינו ועל תורתנו. והוא יגיף אותם לפנינו

ואתם אל-תיראו מפניהם. וכאשר כלה לדבר נפל עליהם פתאום וינגף סירון ומחנהו לפניו!

וירא את המחנה הכבד ויתפלל ויאמר ברוך אתה מושיע ישראל המשבית עברת הגיבור ביד דוד עבדך והמוסר מחנה פלישתים

בידי יהונתן בן-שאול ונושא כליו. סגר נא את המחנה הזה ביד עמך ישראל!

הבטחון בה' לא מבטיח רק הצלחות, ולכן יהודה אומר:

כי טוב לנו למות במלחמה מראות ברעות עמנו ומקדשנו, וכאשר יהיה הרצון בשמים כן יעשה!

יהי רצון שנזכה לפעול עם אל, כימים ההם גם בזמן הזה, ונזכה לראות ישועות ביד חיילנו הגיבורים!